

קול צופיין

קול צפ"ך נשאו קול יחדו ירננו

בשלה תשפ"א השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

לא על הלחם לבדו יחיה האדם תיקון תאוות האכילה

שבזכות התורה ותלמידי החכמים הם זוכים לפרנסה. "ויבאו אילמה ושם שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחגרו שם עליהמים". מספר המעיינות הוא לפי השבטים, ומספר עצי התמר הוא לפי הזקנים שמלמדים אותם את התורה.

אכילת חינם – כאילו אין מחר

הפרשה השלישית היא פרשת המן. בני ישראל מתלוננים על משה ואהרן בשם תאוות הבשרים של מצרים. "מיייתן מותנו בידה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע" (שמות טו ג). מה הקשר למוות? ומי יושב על סיר לאכול? אלא הכוונה היא לאנשים שיושבים סביב סיר הבשר ואוכלים כאילו אין מחר. "והנה ששון ושמחה הרג בקר ושחט צאן אכל בשר ושתי יין אכול ושתי כי מחר נמות" (ישעיה כב יג).

תרבות האכילה כאילו אין מחר הייתה כל כך חזקה במצרים, עד שבני ישראל במדבר לא יכולים להשתחרר ממנה ורוצים בשר תאוה עד מוות. "וכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת הקציר ואת הבצלים ואת השומים" (במדבר יא ה). וכך בסוף קורה בקברות התאוה שהם אוכלים עד שמתים.

חכמינו שאלו מה פירוש הדגה אשר נאכל במצרים חנם. הלא תבן לא קיבלו בחינם, מי ייתן להם דגים בחינם? ופירשו חז"ל שזו אכילת חינם. לא כי רעבים ויש בזה צורך אמיתי, אלא סתם בשביל התאוה. "חינם מן המצוות".

תאוה שמסתירה את נוכחות ה'

התאוה הזאת גורמת להם להיאחזו בחיצוניות ולא להתבונן ולראות את רצון ה' שברא את האוכל כדי להתקיים. כך ממש הם לא רואים את יד ה' בכל התהליך של יציאת מצרים וחושבים שמשה ואהרן הוציאו אותם ממצרים על דעת עצמם. "כיהוצאתם אתנו אל-המדבר הזה להקמת את-כל-הקהל הזה ברעב". הם ראו את עשר המכות וקריעת ים סוף שנעשים על ידי משה ואהרן, והם לא רואים את ה' בכל הסיפור, אפילו לא כמו החרטומים שאמרו "אצבע אלוקים היא" שנתן את הכוח למשה ואהרן.

תיקון לקולו חברת השפע

ויסע משה את ישראל מים סוף – הסיען בעל כרחם
בני ישראל היוצאים ממצרים יורשים את כל העושר של המצרים בים סוף, ויש חשש שעם הירושה הזאת תבוא גם ירושה של התרבות הקלוקלת שנוצרה בעקבות העושר. מהחשש הזה גורר משה את עם ישראל בעל כרחם מים סוף. "ויסע משה את ישראל מים-סוף". ולמה הסיען בעל כרחם מים סוף? "שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאין אותם בים. וגדולה היתה ביזת הים יותר מביזת מצרים, שנאמר 'תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף'. לפיכך הוצרך להסיען בעל כרחם".

תיקון המים המרים – דרך ארץ ותורה

מהשלב הזה עד שבני ישראל מגיעים להר סיני מדברות כל פרשיות התורה על ההתמודדות שהייתה לעם ישראל בנושא האוכל. בתחילה הם הולכים שלושה ימים ולא מוצאים מים. לכאורה תמוה הדבר איך משה מסיע אותם ממקום של עושר גדול למקום שאפילו מים אין בו. וכעבור שלושה ימים, כשהם מוצאים מים, הם מגלים שמדובר במים מרים.

זה ממש לא במקרה. אחרי המתנות שהם קיבלו בים סוף הם הודו לה', אבל יחסי אמון אמיתיים נבנים בשעה שקשה ולא כשהכול טוב. כדברי הגמרא בעירובין (ס"ה ע"ב) "אמר רבי אילעאי: בשלשה דברים אדם ניכר: בכוסו, ובכיסו, ובכעסו. ואמרי ליה: אף בשחקו". ומה ניכר כשהם כועסים?

הם מתלוננים, והדבר הזה צריך תיקון. ה' מורה למשה על עץ מר שממתיק את המים, ובהזדמנות זו ה' מלמד את בני ישראל "חק ומשפט" – "במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינין" (רש"י). "ישם נסהו" – שם הוא גם מנסה לברוק כמה האמונה שלהם מחזיקה מעמד בשעת משבר.

שתיים עשרה עינת מים ושבעים תמרים

הפרשה השנייה לא מספרת על ניסיון כמו זה הקודם, אלא לימוד

אין מים ברפידים – יש מים במקום התורה

הפרשה הבאה אחרי ירידת המן מתרחשת ברפידים וגם היא קשורה לתיקון היחס למאכל, להבין שהוא מה! סוף חודש אייר, ואין מים. כבר שבועיים יורד להם מן כל יום מן השמים מלבד ביום השבת. כבר שבועיים מגיע שלו כל ערב. הם אמורים להבין שה' אוהב אותם ולא לסקול את משה כשאין מספיק מים. "ויצַעק מִשֶׁה אֶל־ה' לֵאמֹר מַה אֲעֲשֶׂה לָעַם הַזֶּה עוֹד מֵעַט וּסְקַלְנִי". הבעיה הקשה היא שהם מתעלמים שוב מנוכחות ה' בקרבם ושואלים "הי'ש ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין?"

אחרי תקלת רפידים בא עמלק

התקלה הזאת מביאה את הצורך הגדול עמלק. כך מביא רש"י את דברי חז"ל: "תמיד אני ביניכם ומזומן לכל צרכיכם ואתם אמורים 'הי'ש ה' בְּקִרְבָּנוּ אִם אֵין?' חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך היה אותו הבן רואה חפץ ואומר: 'אבא טול חפץ זה ותן לי' והוא נתון לו, וכן שניה וכן שלישית. פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הבן: ראת את אבא? אמר לו אביו: אינך יודע היכן אני? השליכו מעליו ובא הכלב ונשכו".

תיקון התפילה של משה

במלחמת עמלק הם רואים בחוש איך התפילה של משה גורמת ליהושע ולחייילו לנצח במלחמה. בדרך הכואבת הם מבינים שה' בקרבם, הם רואים שהניצחונות במלחמה של יהושע וחייילו הם תוצאה של ברכת ה' שמגיעה דרך תפילה משה אל ה' "ויהי כאשר ירים משה ידו ונגבר ישראל וכאשר יניח ידו ונגבר עמלק".

משרש נחש יצא צפע

בספר הליקוטים של האר"י הקדוש (וואת הברכה – פרק יד) כתוב כי "פי משרש נחש יצא צפע" (ישעיה יד כט). צפע בגימטרייה עמלק (240). רוצה לומר כי הקלקול של עמלק הוא משורש נחש הקדמוני שפיתה את חווה לראות את היופי החיצוני של הפרי ולהתעלם מה' שברא אותו. להתעלם ממוצא פי ה'. לשאול היש ה' בקרבנו אם אין.

כך כתוב שם "ויתרא האשה פי טוב העץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים ונתחמד העץ להשכיל" (בראשית ג ו) היא ראתה את החיצוניות ולא ראתה את ה' שפועל בתוך המציאות. על כן היא עוברת על דברי ה'. כן קורה לבני ישראל שלא רואים את ה' פועל בתוך המציאות ולכן בא עמלק הצפעוני להילחם בהם, כדי שילמדו שה' פועל בתוך המציאות.

יציאת מצרים הרוחנית

תפיסתו הרוחנית של הנחש התפתחה במצרים. שפע גדול של חומריות, אוספים את כל הכסף של העולם, אבל לא יודעים את ה'. לא מתפללים אל ה'. המים מגיעים באופן ישיר מהנילוס והם לא נושאים עיניהם למרום לקבל את השפע מה'. כך מלמדת התורה על ההבדל שבין מצרים לארץ ישראל: "פי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא בארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית בגלגלך כגון הירק: והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים" (דברים יא, י-יא). בארץ ישראל הגשם מגיע מהשמים כמו שהמן מגיע מהשמים. כך תמיד תזכור את ה' בכל פעם שאתה אוכל משהו מפרי האדמה. "ארץ אשר ה' אלהיך דרש אותה, תמיד עיני ה' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (דברים יא).

כיוון שתאוות האכילה בלבלה אותם, האוכל הוא זה שיתקן אותם. השלו והמן אמורים להראות להם שהכול הוא מעשה אלוקים. "ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל ערב וידעוכם פי ה' הוציא אתכם מארץ מצרים: ובקר וראיתם את כבוד ה' בשמעו את תלנתיכם על-ה' ונחנו מה פי תלינו עלינו". "לפי שאמרתם לנו פי הוצאתם אתנו תדעו כי לא אנחנו המוציאים אלא ה' הוציא אתכם שיגזו לכם את השליו" (רש"י) ויוריד לכם יום את המן. "וידעוכם פי אני ה' אלהיכם".

פי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם

איך האוכל מתקן? בספר דברים מתואר המן כ"דק מחספס, דק כפפר על-הארץ". משהו שבקושי יש לו ממשות. הכמות לא משמעותית, "ולא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר". הם רואים במשך 40 שנה כי מה שמשיבוע זה לא הכמות אלא מוצא פי ה' שבתוך המן. כך הם מתרגלים לא להסתכל בקנקן אלא במה שיש בו.

במשך 40 שנה הם רואים כי הלחם הדק והרוחני שירד מן השמים מתלבש באוכל גשמי במשקל של עומר, והם מבינים את כוחו של מוצא פי ה' המלוכש באוכל הגשמי. "למען הודיעך פי לא על-הלחם לברו יחיה האדם פי על-כל-מוצא פי ה' יחיה האדם". מכאן יבינו בני ישראל כי גם יציאת מצרים שנראתה כמעשה גשמי שנעשה על ידי משה ואהרן היא למעשה יד ה' שמתלבשת בידי בשר ודם.

את הלימוד הזה הם לוקחים ליחס הנכון לשפע הגשמי של ארץ ישראל: "פי ה' אלהיך מביאך אל-ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש" (דברים ה, ח-י). עם הלימוד הזה הם לומדים לא לטעות ולהשוב שפחז ועצם ידי עשה לי את-החיל הזה, אלא לזכור כי ה' נתן להם את הכוח לעשות חיל.

שעל ידי ברכות זוכין למוצא פנימיות המזון

התורה אומרת כי הדרך לזכור כי ה' נתן לך כוח לעשות חיל היא באמצעות הברכות. "ואכלת ושבעת וברכת את-ה' אלהיך על-הארץ הטובה אשר נתן לך" (דברים ח ט). כך כותב ה"שפת אמת": "נראה דוברכת הוא תיקון שלא יבא לידי מרידה, ואדרכא יכול לקבל ברכה מתוך אכילה. דהנה כתיב 'פי לא על-הלחם לברו יחיה האדם פי על-כל-מוצא פי ה' יחיה האדם'. ופירש האר"י שחיות מאמרו יתברך שיש בתוך המאכל הוא חיות אל הנפש, והגשמיית אל הגוף ע"ש. שעל ידי ברכות זוכין למוצא פנימיות המזון שהוא מזון הנפש, כי בוודאי כשעשה הש"י המאכל להיות מזון אל האדם הוא מזון גם בפנימיות" (שפת אמת עקב תרמ"ט).

"שהרי אם לא יאכל אדם לחם ולא שום מזון כך ימות ברעב ותצא נשמתו ממנו, ואם יאכל כזית לחם יחיה, והאיך אפשר שהלחם יעמיד הנשמה הרוחנית" אלא שבתוך הלחם נמצא מוצא פי ה' המחייבו (עיין פר הליקוטים – פרשת עקב – פרק ח).

מאה ברכות של דוד המלך

את הכוח העצום של ברכות ככוונה הכיר דוד שהיה בדור של שפע גדול וברכה שהביאו לבלבול ועל כן באה מגיפה. התיקון שעשה דוד המלך למנוע את המגיפה היה על ידי מאה ברכות שבאמצעותן זוכר האדם כי כל השפע האלוקי שיש לו הוא ממוצא פי ה' המחיה את הכול. זה שאמר דוד המלך בתהלים "שיר הפעלות לדוד ה' לא גבה לבי ולא רמו עיני ולא הלכתי בגדלות ובגפלאות ממני: אם לא שויתי ודוממתי נפשי בגמל עלי אמו בגמל עלי נפשי: יחל ישראל אל ה' מעתה ועד עולם" (תהלים קלא). ודבר זה חשוב מאוד לזכור בעת שיש שפע גדול, ובעת שיש מגיפה.

עיקר תעניות השובבי"ם נעשות כדי לא להיות שבויים בתאוות האכילה. על ידי הצום אדם יכול להיות ניוון ממוצא פי ה'. כך קורה לכל אדם שצום ביום הכיפורים, וכך ניוונו משה רבנו ואלהו הנביא ארבעים יום ממוצא פי ה'

אכילה של נחש – אכילה שמביאה מוות

אכילה מסוכנת יכולה להיות גם בארץ ישראל. על האכילה המסוכנת שלא רואה את ה' נאמר במדרש "ואכלת ושבעת וגו' השמרו לכם פן יפתה וגו' אמר להם הזהרו שמא תמרדו במקום שאין אדם מורד במקום אלא מתוך שביעה שנאמר 'פן תאכל ושבעת וגו' ובקרבך וצאנך ויבוי' מהו אומר אחריו? 'ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך וגו'". כיוצא בו אתה אומר 'כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבותי ארץ זבת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן ופנה אל אלהים אחרים'. כיוצא בו אתה אומר 'וישב העם לאכול ושתו', מהו אומר? 'עשו להם עגל מסכה'. וכן אתה מוצא באנשי דור המבול שלא מרדו אלא מתוך שביעה וכו' וכן אנשי דור הפלגה מרדו מתוך שובע וכו' וכן אתה מוצא באנשי סדום שלא מרדו במקום אלא מתוך שובע" (ספרי דברים פרשת עקב פסקא מג. ילקוט שמעוני דברים – פרק יא – רמז תתסה).

שלושה דורות לפני ימות המשיח

חכמינו הזהירו במיוחד את הדורות שלפני ביאת המשיח. ממש כמו שהיה בומוני של דוד המלך שלפני בניית בית המקדש. היה שפע גדול, הייתה הצלחה גדולה והייתה סכנה גדולה של כוחי ועוצם ידי שמשכיח את ה'. וכך דרשו חכמים על הפסוק "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעֹט שְׂמֵנָה עֵבִית בְּשֵׁית וַיִּפְשַׁח אֱלֹהֵי עֲשָׂהוּ וַיִּנְבֵּל צֶדֶק יִשְׁעָתוֹ" (דברים לב טו) – "אלו שלשה דורות שלפני ימות המשיח. שנאמר: "וּתְמַלֵּא אֶרֶצוֹ כֶּסֶף וְהֵבֵא וְאֵין קֶצֶה לְאֶצְרָתוֹ, וּתְמַלֵּא אֶרֶצוֹ סוּסִים וְאֵין קֶצֶה לְמִרְבֵּבָתוֹ. וּתְמַלֵּא אֶרֶצוֹ אֱלִילִים לְמַעֲשֵׂה יָדוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאִשֶׁר עָשׂוּ אֲצַבְעֵתָיו" (ישעיה ב ז - ח).

מסתבר ש"וישמן ישראל ויבעט" הוא לא רק במשמנים של אוכל. הוא יכול להיות גם במשמנים של כסף וזהב. של מכונניות, ושל פיתוח טכנולוגי שעלול לגרום לאדם להתלהב מעצמו ולהשתחוות למעשי ידיו. על זה נאמר "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא" (ישעיה ב כב).

הפחד של הרב קוק זצוק"ל

במכתב שכותב מרן הרא"ה קוק זצוק"ל לחותנו האדרת הוא כותב "אגלה להדרת גאונו מסתמא לא חדת היא לו, מיסתפינא מהא דספרי: 'שמנת עבית, כסית. אלו שלושה דורות שלפני ימות המשיח'. מן הסתם לא חדש לך. אבל אני מפחד מהמשמעות של דברי הספרי על שלושת הדורות שלפני ביאת המשיח.

הפתרון לכוחי ועוצם ידי

כל שלחן שלא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים

ראינו לעיל כי אחת הדרכים שהתורה לימדה אותנו כדי לזכור תמיד את ה' היא הברכות בכוונה. דרך נוספת שאמרו חז"ל היא לומר דברי תורה שקשורים לפנימיות האוכל, למוצא פי ה' שבכל מאכל ומאכל. "ולזה כל שלחן שלא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים" (האר"י בספר הליקוטים – פרשת בראשית – פרק א).

ודברי התורה צריכים להיות כאלה שעל ידם "זוכין למצוא פנימיות המזון שבקדושה". ולכן אנחנו מזכירים בכל ברכת המזון "ברית ותורה חיים ומזון". כי בלי התורה לא היינו זוכים למצוא את "מזון הפנימיות שהוא מצד הקדושה" שמחיה את הנפש (שפת אמת עקב תרמט).

מוצא פי ה' גם בדומם

כך כותב הבעל שם טוב (בראשית) ומובאים דבריו בספר התניא:

"כתיב (תהלים ק"ט) 'לעולם ה' דברך נצב בשמים', ופירש הבעל שם טוב וצוקללה"ה כי דברך שאמרת 'הי רקיע בתוך המים' וגו', תיבות ואותיות אלו, הן נצבות ועומדות לעולם בתוך רקיע השמים ומלובשות בתוך כל הרקיעים לעולם להחיותם, כדכתיב (ישעיה מ) 'ודבר אלהינו יקום לעולם'. 'ודבריו חיים וקיימים לעד' וכו'. כי אילו היו האותיות מסתלקות כרגע ח"ו וחוזרות למקורן, היה כל השמים כאין ואפס ממש, והיה כלא היה כלל, וכמו קודם מאמר יהי רקיע ממש,

וכן בכל הברואים שבכל העולמות עליונים ותחתונים, ואפילו ארץ הליו הגשמיית בחינת דומם ממש, אילו היו מסתלקים ממנה כרגע ח"ו האותיות מעשרה מאמרות שבהן נבראת הארץ בששת ימי בראשית היתה חוזרת לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית ממש, וזהו שכתב האר"י וצוקללה"ה שגם בדומם ממש כמו אבנים ועפר יש בחינת נפש וחיות רוחניות, דהיינו בחינת התלבשות אותיות הדיבור מעשרה מאמרות, המחיות ומהוות את הדומם להיות יש, מאין ואפס שלפני ששת ימי בראשית" (שער היחוד והאמונה א).

הקלקול של עמלק הוא משורש נחש הקדמוני שפיתה את חווה לראות את היופי החיצוני של הפרי ולהתעלם מה' שברא אותה. להתעלם מה' שברא אותה. להתעלם ממוצא פי ה'. לשאול היש ה' בקרבנו אם אין

הבנה שמביאה את מתן תורה

המן מכין את עם ישראל לקבלת תורה

לכן ירד המן לישראל לפני מתן תורה, להכניס לקבל את התורה. וזה מה שאמרו חכמינו "ישראל שעמדו על ה' סיני פסקה זוהמתם", שהיא זוהמת הנחש הקדמוני, שפיתה את חוה להסתכל רק על חיצוניות האוכל ולא על דבר ה' המחייב אותו. לכן כתוב על המן "למען אנפנו הילך בתורתו אם לא" (שמות טו). כי הצדיקים ניוונו ממוצא פי ה' שבתוך המן וזכו למדרגה גבוהה של הנשמה, לדעת סודות התורה ולקבל את רוחניות התורה. ויש כאלה שהתאוו לדברים חומריים כמו הבצלים, השומים והאבטיחים של מצרים והם לקטו וטחנו ובישלו מהם כי אכילתם הייתה מצד החומר והם לא זכו להבין את סודות התורה (עין ספר הליקוטים – פרשת עקב – פרק ח).

לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן

זה שאמר רבי שמעון בר יוחאי "לא נתנה תורה לדרוש אלא לאוכלי המן" (מכילתא פרשת ויסע פרשה ב). לכן ציווה ה' את משה "מלא העמר מפניו למשמרת לדדתיכם למען יראו את ה' ואת ה' ואת ה' אשר האכלתי אתכם במדבר בהוציא אתכם מארץ מצרים". כדי שלדורות יסתכלו עליו ויזכו ללמוד תורה.

כך דרשו חז"ל על צנצנת המן: "בימי ירמיהו כשהיה ירמיהו מוכיחם, למה אין אתם עוסקים בתורה והם אומרים נניח מלאכתנו ונעסוק בתורה, מהיכן נתפרנס, הוציא להם צנצנת המן ואמר להם 'הדור אתם ראו דבר ה' (ירמיה ב לא). שמעו לא נאמר אלא ראו, בזה נתפרנסו אבותיכם, הרבה שלוחין יש לו למקום להכין מזון ליראיו".

הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן

לכן כתוב בגמרא כי בשבועות מביאים שתי לחם שעשויים מחיטים כדי לברך את פירות האילן. "אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת – מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא; אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן" (ראש השנה טו). והלא שתי הלחם אינו פרי האילן אלא חיטים של תבואה? ותירץ רש"י "ואני שמעתי דרבי יהודה לטעמיה, דהא אולא כמאן דאמר בסנהדרין 'עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה'" (ע"ע ב).

סיפורים על הרב זצ"ל

וכי תבאו אל הארץ ונטעתם

יש פסוק שאומר: "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" (ויקרא יט כג). אמר להם משה לישראל: כשאתם נכנסים לארץ ישראל, כל אחד ואחד מכם יטעון את מכושו ויצא ויטע נטיעות (ע"פ מדרש רבה ויקרא פרשה כה פסקה ה). ובמדרש (תנחומא קדושים פרק ח) "אמר להם הקב"ה לישראל אע"פ שתמצאו אותה מליאה כל טוב, לא תאמרו נשב ולא נטע, אלא הו זיהרין בנטיעות. שנאמר: ונטעתם כל עץ מאכל. כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים, אף אתם היו נוטעים לבניכם".

כך פירשו חכמים במדרש (בראשית פרשה סד פסקה ג) למה חשובה הנטיעה הזאת? כי היא קובעת את יישוב ארץ ישראל. וכך פירשו את המילים שאמר אלוקים ליצחק אבינו "שכון בארץ" – עשה שכונה בארץ ישראל. הו נטע. הו זורע. הו נציב! על כן היה מרן הרב אליהו זצוק"ל שמח לראות נטיעות של יהודים בארץ ישראל, שהרמב"ן כותב כי זאת מצוות יישוב הארץ, "שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה".

סיפר חכם שאול קוקה: פעם הבאנו ערבי שישתול אצלנו בגינה עץ לואיזה, אבל לא הבנו מדוע העץ לא גדל ומתפתח. סיפרתי לחכם מרדכי אליהו זצוק"ל על הדבר, והוא שאל מיד: מי שתל את העץ? השבתי שהבאנו פועל ערבי. השיב הרב: מה פתאום? תוציאו אותו ותשתלו שוב, והפעם על ידי יהודי. עשינו כדברי הרב, ומאז הוא צומח יפה.

'מביאך אל ארץ טובה כו', אשר לא במסכנות תאכל בה לחם'. שעד עתה היה הארץ במסכנותא עד שביירו בני ישראל טוב מרע, היפוך ממה שנאמר 'בעצבון תאכלנה' (עקב תרנח).

כשנכנסים בניה – שורה שכינה בארץ ישראל והיא פורחת

וזאת הסיבה שבגללה בזמן הגלות הייתה הארץ שממה "גפרית ומלח שריפה כל ארצה". כי הייתה בחינת "ארור" וביד טמאים. וכשבאו בני ישראל לשבת בתוכה בדורות האחרונים החלה הארץ לתת פריה בעין יפה. כי כל הפירות של ארץ ישראל הם מבחינת השכינה הקדושה שבתוכם. וכשגלו מעל אדמתם – גלתה גם השכינה. ובעת הגלות הפירות של הארץ אינם מהשכינה אלא מהטומאה חלילה ולכן "גפרית ומלח שריפה כל ארצה". אבל כשחוזרים בני ישראל לארץ הקודש היא מאירה את פניה ונותנת פירותיה בעין יפה. "ועל כן נוחא שאנו מכניסין בברכה זו ונאכל מפריה ונשבע מטובה" כי באכילת פירותיה אנו ניוונים מקדושת השכינה ומטהרתה, ונשבע מטובתה" (ב"ח אורח חיים סימן רח). אמן ואמן.

תשובה כהלכה

fixon pi3. מזה כמה שנים אני צם בשוובי"ם, ובתחילת השוובי"ם אמרתי שאצום. האם זה מועיל לקבלת תענית למקרה ושכחתי לקבל יום לפני? אם אתה רגיל לצום ביום מסוים, זה מועיל. אם זה כללי, לא מועיל.

גויה 9728. האם העבודה היא הכרח או מצווה? בארץ ישראל היא בוודאי מצווה – מצוות יישוב הארץ. כך כתב החת"ם סופר. *קירור נואק*. כשהקב"ה הופך אדם כלשהו לחולה זה אומר שהוא רוצה שהאדם הזה יעבור בירור מסוים במהלך המחלה. האם כשאנחנו מתפללים שהוא יבריא אנחנו מבקשים שהמצב יחזור לקדמותו, או שהבירור ייעשה בקלות ובלי הרבה סבל? שהבירור ייעשה בצורה טובה. בין השאר על ידינו ועל ידי התפילה שלנו.

אקורונה. האם אדם שהיה חולה קורונה והבריא צריך לברך הגומל? והאם זה תלוי עד כמה השפיעה עליו הקורונה? בוודאי חייבים להודות לה, ולכן גם חייבים לברך הגומל. לצערנו, לפעמים יש הידרדרות במצבו של חולה קל ובתוך דקות מצבו מגיע לסכנת חיים.

ואע"פ שבימינו החיטה אינה אילן אלא תבואה, אנו מביאים שתי לחם בעצרת כי בעבר הייתה החיטה אילן וכך תהיה גם בעתיד. ואנו מזכירים לעצמנו כי בעת מתן תורה זכו ישראל לתקן את הטא אדם הראשון ופסקה מהם וזהמת הנחש הקדמוני. וכשאין וזהמת הנחש רואה האדם את מוצא פי ה' שמחיה כל דבר. וכך באמת היה במתן תורה שנאמר "וכל העם רואים את הקולות". "וכן היה דבורו יתברך שאמר בעת הבריאה, שכל דבור ודבור היה נכנס לאותו דבר להיות חיות בתוכו ולגדלו" (לקוטי תורה להאר"י פרשת עקב).

חודש שבט – זמן תיקון האכילה מתאוה

תיקון תאוות האכילה על ידי צום

כל הדברים שהבאנו לעיל מובאים ב"פרי צדיק" (שמות לט"ו בשבט, וראה עוד מדרכי הכרם להרה"ג מרדכי גרינברג שליט"א בחלק המועדים). ועוד הביא ה"פרי צדיק" מספר יצירה (פרק ה') "המליך אות צ' בלעיטה ושבט בשנה". ופירש שחודש שבט הוא זמן תיקון האכילה מתאוה.

לכן בחודש זה עיקר תעניות השוובי"ם נעשות כדי לא להיות שבויים בתאוות האכילה. וידוע מה שכתב האר"י הקדוש כי בארמית "צום" נקרא "צומא" והוא אותיות "מוצא". ללמדך כי על ידי הצום אדם יכול להיות ניוון ממוצא פי ה'. כך קורה לכל אדם שצם ביום הכיפורים, וכך ניוונו משה רבנו ואליהו הנביא ארבעים יום ממוצא פי ה'. "כי ע"י התענית ניוון ממוצא פי ה' שהוא אכילה פנימית ורוחנית בסוד קו"ל והבל היוצא מפה העליון כנו"ל" (שער הכוונות – דרושי יום הכיפורים דרוש א).

עיקר התיקון הוא בארץ ישראל

אחרי יום הכיפורים אדם זוכה לאכול בסוכה לחמו ושותה בלב טוב יינן. כי אחרי שהוא זוכר כי ה' הוא המחיה את הכל, הוא יכול לאכול את האוכל החומרי ולא מתבלבל לשכוח את ה' שברא את הכול. כך היה לעם ישראל, שאחרי שבמשך 40 שנה במדבר הם התענו ואכלו רק מן, הם נכנסו לארץ ישראל עם כל השפע שלה ולא התבלבלו לשכוח את ה' שמחיה את הכול.

כך כותב ה"שפת אמת": "אמרו חז"ל משה רבינו ע"ה תיקן ברכת הזן כשירד המן, וכשנכנסו לארץ תיקן יהושע ברכת 'על הארץ והמזון', וברכה זו חביבה ביותר ע"ש. והעניין הוא מה שעיקר ברכת המזון תלויה בארץ, שכתוב "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוךך על הארץ הטובה אשר נתן לך".

פירות ארץ ישראל יותר מעולים מהמן

כן הביא ב"שער הצעיר" (עב, קסט, תקסח) משם "טוב הארץ" שהביא משם ה"חסד לאברהם" הטעם שלא ירד מן בארץ ישראל הוא שמפני קדושתה הגדולה יכולה קדושת המן לשרות בתוך הפירות הקדושים. "הטעם לזה הוא כי המדבר כל הדברים הגשמיים שבו הם חיצוניים וטמאים גדלים בארץ העמים שהיא ממשלת השרים, ולכך אין פירותיה כלי לקבל הרוחניות הקדושה, שאין גוף טמא נעשה כלי לרוחני הקדוש. ואם היה הקדושה ההיא בפירותיה ומוזנותיה היה ניתן על ידי השרים, וזה אינו שבענין המן שהוא מן השמים אין חלק לשרים כלל. אמנם ארץ ישראל פירותיה הם על ידי הקדושה, ואותו הרוחניות הראוי למן מתלבש בפירות הקדושים ההם ולכך אין מן בארץ ישראל כי אם במדבר".

הארץ שממה בגלות – כי היא בלי בניה וחל עליה "ארור"

וכתב ה"שפת אמת" שכל הקדושה של הארץ התגלתה רק כשבני ישראל נכנסו אליה והוציאוה מקללת "ארורה הארמה" "ולכן כתב